

TURISZTIKAI MAGTERÜLET LEHATÁROLÁSA AZ ÉSZAK-MAGYARORSZÁG RÉGIÓBAN

Gyurkó Ádám – Bujdosó Zoltán

Összefoglalás

Jelen tanulmány témája egy turisztikai magterület-lehatárolás eredményeinek összegzése, melynek célterülete az Észak-Magyarország régió. A vizsgálat módszertani alapját Aubert Antal és Szabó Géza munkássága adta, akik öt paramétervizsgálat mentén végeztek hasonló idegenforgalmi lehatárolást. A vizsgálat tárgya időszerű, hiszen a célterületen hasonló kvantitatív módszerek alapján még nem készült kutatás, továbbá a szakma számára fontos eredményeket tartalmaz, hiszen a hazai idegenforgalom már nemzetgazdasági szinten is meghatározó iparággá nőtte ki magát. Az olvasottak alapján így fontos megállapítani, hogy mely települések, térségek a régió valós idegenforgalmi színterei. Mivel a vizsgálat eredményei számszerű adatok, így a kirajzolódó magterületek és az idegenforgalommal bíró települések közt rangsor felállítására is lehetőség nyílt. Ennek alapján megállapítható, hogy mely területek a régió leginkább preferált idegenforgalmi térségei. A számszerűsítés további előnye, hogy a tanulmány következtethet az adott desztinációk, települések potenciáljának ismeretében az idegenforgalmi telítettségre is. Ennek ismerete a turisztikai stratégiák célkitűzéseinek megalapozásában kiemelt fontosságú. Jelen kutatás a jövőre nézve egy remek kiindulási alap a régió tényleges idegenforgalmának megismeréséhez és a már létező turisztikai övezetekkel való összehasonlításához, mint például a kiemelt üdülőkörzetek lehatárolása.

Kulcsszavak: turizmus, területfejlesztés, magterület, Észak-Magyarország, idegenforgalmi mutatók

JEL: Z32

Touristic core area impoundment in the region of Northern Hungary

Abstract

The current study's topic is the summary of the results of a touristic core area impoundment whose target area is the region of Northern Hungary. The methodological basis of the research was given by the work of Antal Aubert and Géza Szabó who made a similar touristic impoundment along five parameter examinations. The matter of research is relevant as an investigation based on similar quantitative methods has not been made yet on the target area; moreover it consists of important results for the profession as the national tourism has evolved to a determining industry at a national economy level too. Based on what we read, it is essential to assert that which municipalities, areas are the region's real touristic scenes. As the results of the research are numerical data, it enabled to set up a ranking between the emerging core areas and the touristic municipalities. On this basis, it can be determined that which areas are the most preferable touristic places. Further advantage of the quantification is that the study can conclude to the touristic fullness as well, knowing the potential of the given destinations, municipalities. This knowledge is of major importance in the basis of setting of objectives in touristic strategies. The current research, regarding the future, is an ideal starting point to know the region's real tourism, and to compare with the already existing touristic zones, like for instance the priority holiday zones impoundment.

Keywords: tourism, regional development, core area, Northern Hungary, tourism indicators

MARK: Z32

Bevezetés

Magyarország idegenforgalmi fejlődéstörténete 1945-től, a II. világháború után került növekedési pályára. 1945–1947 között Európa legnagyobb részén az életviszonyok megfelelő szintre való visszaállítása volt az elsődleges cél. Ezzel egyidőben indult meg a turizmus újjászervezése, azonban ebben az időszakban Európában, így hazánkban is az idegenforgalomról a megszálló katonák, a hivatalos úton lévők kapcsán lehetett beszélni. Hazánkban a szovjet alakulatok igényeihez kellett igazodni. A Rákosi-kor idegenforgalmát a szektor tervgazdasági keretek közé való sorolása jellemezte, továbbá az alapinfrastruktúra kiépítése került előtérbe. (Rehák, 2011)

Magyarország turizmusa a szocialista rendszer alatt kezdett gazdaságilag is fontos szektorrá fejlődni. Az első fontos törvénykezést az 1971. évi terület- és településfejlesztési törvény jelentette a hazai idegenforgalom számára. A törvénykezés 1006/1971.II.3. pontja két fontos turisztikai prioritást határozott meg. (Aubert, 2001)

- Balaton, Budapest és a gyógyfürdők fejlesztése, melyek a külföldi vendégek csábító desztinációk.
- Urbanizálódó térségekben a hétfégi rekreációs funkciót betöltő turizmus fejlesztése.

Turisztikai szempontból a szocializmus talán legnagyobb eredményeként könyvelhető el az 1988-as világturizmus kongresszus rendezési jogának elnyerése. Körülbelül 7 000 utazási szakember érkezett hazánkba, melynek eredménye, hogy Magyarország felkerült a nemzetközi turizmus világtérképére. (Rubovszky–Szigeti–Walkó, 2009)

A rendszerváltozást követően Magyarországon kedvezőtlen folyamatok indultak meg az idegenforgalomban. Ennek oka, hogy Magyarország elveszítette korábbi kiemelt szerepkörét a szocialista országok között, Közép-Kelet-Európa egésze megnyílt a turisták számára. A kelet- és nyugatnémet rokonok, barátok számára a határnyitással már szükségtelenné vált Budapest és a Balaton mint találkozóhely. Az új politikai, gazdasági struktúra új versenyhelyzetet is teremtett, ahol már a magyarországi turisztikai kínálatnak a nyugat-európai szinthez mérten kellett megfelelnie. A 90-es évek elején a turizmusban hamar beindult az állami vállalatok privatizációja, melyet gyakorlatilag teljes mértékben magánkézbe adtak. (Rubovszky–Szigeti–Walkó, 2009)

Magyarországon 1996 óta beszélhetünk tudatos regionális turisztikai intézményfejlesztésről, melyet az Országos Területfejlesztési Törvény és az Európai Unió integrációs szándéka alapozott meg. Az idegenforgalmi regionális irányításának alulról történő szerveződése csupán a Balatonon és a Dél-Dunántúlon bontakozott ki. A csekély számú szerveződés következtében az Országos Idegenforgalmi Bizottság 1997-ben határozott kilenc turisztikai régió kialakításáról, melyek az ország teljes területét lefedik. (Aubert, 2001)

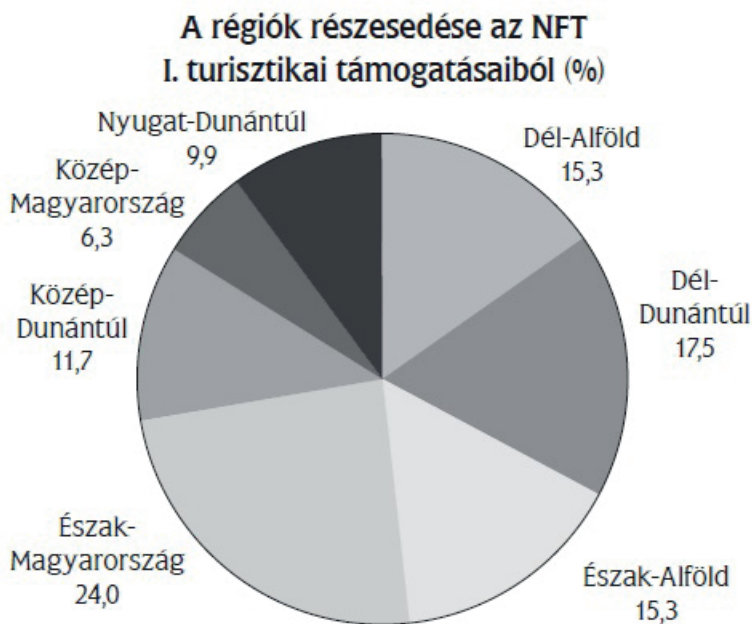
Az említett turisztikai régiók a mai napig is használatosak, melyek az alábbiak:

1. Budapest–Közép-Duna vidék
2. Közép-Dunántúl
3. Nyugat-Dunántúl
4. Dél-Dunántúl
5. Észak-Magyarország
6. Észak-Alföld
7. Dél-Alföld
8. Tisza-tó
9. Balaton

Az 1990-es éveket követően a legjelentősebb hazai turizmusfejlesztési intézkedést a 2000–2003 közötti Széchenyi Terv jelentette. A program célul tűzte ki az idegenforgalom minőségi fejlesztését, mely a belföldi és nemzetközi turizmus élénkítésén és a turizmus teljesítményének növelésén alapult. (Aubert–Berki, 2010) A fejlesztési terv legnagyobb eredménye, hogy a hazai turisztikai szezon 221 napról 316 napra nőtt. Ez a jelentős egészségturisztikai fejlesztéseknek köszönhető, mely a hazai idegenforgalom vezető turisztikai terméke. A program következménye volt a turizmus ezen szektorának hazai megújulása, mely számos gyógyfürdőfejlesztést jelentett országos szinten. Továbbá fontos megemlíteni, hogy a fejlesztési program 100%-ban hazai forrásból valósult meg, mely jól mutatja az idegenforgalom nemzetgazdasági jelentőségét és az akkori politika viszonyát ezen ágazathoz. (Aubert [ET AL.], 2000)

Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozása révén számos turisztikai beruházás valósult meg. Ezzel együtt a vendéglátóhelyek és az előtött vendégéjszakák száma is jelentősen megemelkedett. 2004–2006 között az I. Nem-

zeti Fejlesztési Terv keretében váltak elérhetővé az európai uniós fejlesztések. A legjelentősebb pénzeszközök a Regionális Operatív Program keretében jelentkeztek, mely hozzájárult a nemzeti területfejlesztési célkitűzések eléréséhez. Idegenforgalom szempontjából a program négy fő prioritása közül az első – a turisztikai potenciál erősítése a régiókban – volt kiemelt fontosságú. Céljai közt szerepelt a turizmus jövedelemtermelő képességének és a hazai vonzerők versenyképességének növelése, továbbá a szolgáltatások minőségi fejlesztése is. A fejlesztéseket az indokolta, hogy az idegenforgalmi szektor pozitív hatással van a foglalkoztatásra és nemzetgazdasági szinten is meghatározó iparággá nőtte ki magát. A megvalósuló projektek elsősorban a versenyképes turisztikai attrakciók kialakítását és a szálláshelyek színvonalának emelését célozták. Az Észak-Magyarország régió a turisztikai célú forrásokból országos szinten a legnagyobb arányban részesült (1.ábra), mely a későbbi fejlesztési terveknel is hasonlóképpen alakult.

1. ábra: A régiók részesedése az NFT I. turisztikai támogatásaiból (%)

Forrás: ÖTM Turisztikai Szakállamtikárság

A turisztikai szektort is jelentősen érintő következő ciklus a 2007–2013-as, kezdetben Új Széchenyi Fejlesztési Terv, majd 2010-től Új Magyarország Fejlesztési Terv volt. Az idegenforgalmi projektek támogatására a Regionális Operatív Programok keretében nyílt lehetőség. A program céljainak meghatározása a korábbi időszak tapasztalataira és az országos turizmusfejlesztési stratégiák célrendszerére alapozva készült el. A turizmusfejlesztés három konstrukciója közül az attrakciófejlesztés volt a legnagyobb súlyú, körülbelül 70-75%-os. Ezt követte a szálláshelyfejlesztés, majd a TDM-szervezetek támogatása. Országosan majdnem háromezer projekt valósult meg több mint 400 milliárd forint támogatással. Ennek ellenére a felsorolt támogatási konstrukciók folytatása indokolt a következő időszakban is.

A program célkitűzése volt többek közt a foglalkoztatottak számának növelése és keresetüknek a nemzetgazdasági szintre való emelése. Ezen alapvető célkitűzések nem valósultak meg, melynek hátterében több tényező is húzódott, mint például a gazdasági válság, a forint árfolyamának gyengülése, továbbá a szektorra mai napig jellemző feketegazdaság. (Vargáné, é. n.)

A jelenlegi, 2014–2020-as Széchenyi 2020 elnevezésű fejlesztési terv hosszú távú célkitűzése, hogy Magyarország Európa egyik legnépszerűbb fogadóterületévé váljon. Ezt az alábbi célkitűzések mentén kívánja elérni a fejlesztési terv:

1. Magyarország legyen a világ első 30 országa között a turizmus versenyképessége alapján.
2. A legfontosabb nemzeti turisztikai termékek sikeres fejlesztése.
3. Stabilan működő turisztikai szervezeti rendszer teljes kiépítése.
4. A belföldi és nemzetközi turisztikai alapmutatók javítása.
5. Sikeres nyitás új piacok felé.
6. Budapest legyen az európai és közép-európai TOP desztinációk között, a Balaton legyen elismert európai üdülődesztináció.

Jelen időszakban az idegenforgalom fejlesztésére először több operatív programban is lehetőség nyílik, melyek az alábbiak:

- Gazdaságfejlesztési és innovációs operatív program (GINOP),
- Versenyképes Közép-Magyarország operatív program (VEKOP) támogatási lehetőségei,

- Terület- és településfejlesztési operatív program (TOP),
- Vidékfejlesztési operatív program (VP).

Az időszak legjelentősebb turisztikai forrásai a GINOP-ból nyerhető, melyben több prioritási tengelyen is megjelenik az idegenforgalom. A támogatások attrakciók, szolgáltatások, desztinációk, nemzeti turisztikai marketing és energiahatékonyság fejlesztésére igényelhetőek.

A magyarországi turisztikai területek történeti áttekintése után a továbbiakban Aubert Antal és Szabó Géza munkássága nyomán az Észak-Magyarország régióra elvégzett turisztikaimagterület-lehatárolás módszertani ismérveinek és a kutatás eredményeinek részletezése következik.

Az értékelés menete

Jelen turisztikaimagterület-lehatárolás az Észak-Magyarország régióra Aubert Antal és Szabó Géza munkássága mentén készült el. Turisztikai magterület vagy bármilyen idegenforgalmi térség földrajzi lehatárolására nincs egységes szempontrendszer és módszertan (Aubert–Szabó, 2007). Az említett módszertan alkalmazását az indokolta, hogy a vizsgált célterület hasonló földrajzi adottságú, továbbá a vizsgált paraméterek mérhetősége, az adatokhoz való hozzáférés hasonlóképp biztosított. Az Észak-Magyarország régió turisztikai magterületének lehatárolása öt paramétervizsgálat mentén került meghatározásra, melyek az alábbiak:

1. Jelenlegi vonzerő,
2. Meghatározó turisztikai termékek,
3. Forgalmi mutató,
4. Turisztikai hálózatok és fejlesztési aktivitás,
5. Helyi idegenforgalmi adó.

A vizsgálat alapján létrejövő magterületek a jelenlegi állapotok szerint rajzolódnak ki, így a turisztikai beruházások jelentős hatással lehetnek a lehatárolásra. Az idegenforgalom változásokra való érzékenysége következtében azonban ez nem meglepő.

A vizsgálati tényezők eltérő súlysámokkal kerültek figyelembevételre, melynek használatát a paraméterek közötti hierarchia indokolta. Az alábbi súlysámok hasonlóképpen kerültek meghatározásra, mint az alapul vett módszertan:

- Jelenlegi vonzerők 20%,
- Meghatározó turisztikai termékek 25%,
- Forgalmi mutató 30%,
- Turisztikai hálózatok és fejlesztési aktivitás 20%,
- Helyi idegenforgalmi adó 5%.

A továbbiakban az egyes paraméterek részletezése olvasható a vizsgálat elméleti és az Észak-Magyarország régió gyakorlati eredményein keresztül.

Jelenlegi vonzerő

A térségi/települési idegenforgalom számára az egyik legfontosabb tényező az attrakció jelenléte. Jelen vizsgálat tárgyát ezen vonzerők számbavétele jelentette az Észak-Magyarország régió 610 településén. A régió települései közül sok már az első szükségzerű szűrés következtében kiesett a vizsgálatból. Ugyanis azon települések kerültek be a további vizsgálatba, ahol az elmúlt bő egy évtizedben idegenforgalmi adóbevétel és/vagy eltöltött vendégéjszaka mutatkozott. Ezt követte a turisztikai vonzerők hatókör szerinti értékelése. Az egyes települések akkor kaptak pontot, ha a desztinációk minimum országos szintű vonzerőt tudtak felmutatni (1. táblázat). A további kategorizálás az alábbiak mentén zajlott.

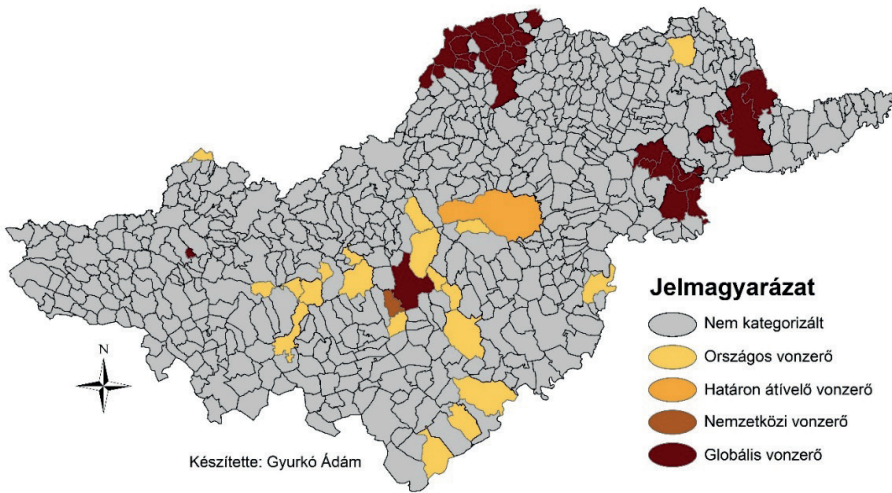
Kapott pont	Kategóriák	Kategória jellemzője
12,5	Országos vonzerő	Országos szinten változatos vendégkör keresi fel, nemzetközi érdeklődése korlátozott, melynek oka lehet az attrakció telítettsége vagy kulturális sajátosságai.
15	Határon átvélő vonzerő	Jelentős a külföldi vendégkör, melyet főként az egyedi érdeklődés generál (pl. fesztiválok).
17,5	Nemzetközi vonzerő	Jelentős turisztikai potenciállal rendelkező attrakció, mely tömeges külföldi vendégkört is vonz főként a környező országokból.
20	Globális vonzerő	Hazánkban csak néhány ilyen település létezik. Az Észak-Magyarország régióban csupán Eger és a világörökségi helyszínek (Hollókő Ófalu és környezete, a Tokaj-hegylajai történelmi borvidék kultúrtáj, az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt barlangjai).

1. táblázat: Turisztikai vonzerők hatókörei

Forrás: saját szerkesztés

A 2. ábra alapján látható, hogy az Észak-Magyarország régióban mely települések kaptak pontot a vonzerőértékelés tekintetében. A módszertan ugyan kiemelt kategóriaként kezeli a világörökségi helyszíneket, azonban jelen sorok írói nem minden esetben vették ezt figyelembe, ugyanis a vizsgálat végeztével kikerültek a globális vonzerő kategóriából azon települések, ahol mérhető idegenforgalom nem jelentkezik. Ezen települések voltak Imola, Mezőzombor, Szegi, Szinpetri, Tornanádaska. Ennek szükségessége abban állt, hogy a felsorolt települések ne kerüljenek méltatlanul turisztikai magterület kategóriába, hiszen ott a világörökségi helyszínen felül nincsenek valós idegenforgalmat generáló objektumok, szolgáltatók.

Joggal merülhet fel a kérdés, hogy a világörökségi helyszínek valóban globális vonzerőt képviselnek-e. Fontos kihangsúlyozni, hogy többek között a világörökségi helyszínekre támaszkodva bővíthető a hazai turisztikai kínálat, továbbá a globális turizmus szempontjából is fontos értékesítési tényezők, melyek részei nemzetközi adatbázisoknak is. (Tasnádi, 2002) A leírtak alapján – és az ismertetett szűrés után – jelen esetben a legnagyobb kategóriába sorolt településekről igenis kijelenthető, hogy fontos alapját képezik a térség globális turisztikai vonzerejének, így megkérdőjelezhetetlen azok relevanciája.

2. ábra: Az Észak-Magyarország régió településeinek turisztikai vonzerőértékelése

Forrás: saját szerkesztés

Meghatározó turisztikai termékek

A második paramétervizsgálat a régióban található minősített szolgáltatók és objektumok számbavételét jelentette. A régióban az alábbi szolgáltatók felmérése volt indokolt:

- Falusi vendégfogadók,
- Borutak tagjai,
- Lovasturisztikai szolgáltatók,
- Hungarikumok, melyek olyan termékekhez, világörökségekhez köthetők, melyek jelentős idegenforgalmat generálnak.

Számbavételre kerültek az idegenforgalmi létesítmények, objektumok, melyek lehetővé teszik a települések és térségek számára a turisztikai termékek kialakítását, a vizsgált paraméterek az alábbiak:

- Folyók és állóvizek túraútvonalainak csomópontjaiban létrehozott vízitúra megállóhelyek (kikötők, pihenőhelyek),
- Védett területeken (nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület) létrehozott és működő látogatóközpontok,

- Védett természeti értékek bemutatását elősegítő tanösvények,
- Termál- és gyógyfürdők,
- Hivatásturizmus alapját jelentő objektumok (MICE-kínálat).

A szolgáltatók és az objektumok adatainak összegzésére először külön-külön került sor. A legtöbb pontszámot elért település lett a bázis (100%), melyből arányosítva kaptak pontot a többi helységek. Ezt követően valósult meg a két paraméter összevonása. A vizsgálaton belül a MICE-kínálat, valamint a termál- és gyógyfürdők súlya duplán számított, minden más kategória 1-1 pontot jelentett a település számára.

Forgalmi mutató

Az idegenforgalmi mutatók értékelésekor megállapítható, hogy a kereskedelmi és magán szálláshelyek kapacitása és vendégforgalma között ellentmondás van, melynek egyik fő oka a turizmus szezonálisára vezethető vissza. Így szakmai szempontból a vendégéjszaka mutatja a tényleges turisztikai forgalmat (Aubert–Szabó, 2007). Jelen paramétervizsgálatban így a kereskedelmi és magán szálláshelyek vendégéjszakáinak száma került figyelembevételre települési szinten. Annak érdekében, hogy a lehatárolás viszonylag hosszú távon is valós tartalmat mutathasson, továbbá egy adott év kiugrásai ne befolyásolják számottevően az eredményeket, a vendégéjszakák számbavétele az idősorosan 2004-től 2013-ig rendelkezésre álló adatok összegéből került felhasználásra.

Abszolút és ezer főre vetített értékek alapján alkotnak kategóriákat a települések. A paraméteren belül 50-50%-os súllyal kerültek beszámításra az értékek. Az adatok kategorizálásánál fontos tényező, hogy az adatok változásait milyen részletességgel tördeljük. Az elsődleges szabály, hogy döntést kell hozni, hol az a határ, amennyitől már más értékkategóriát képviselnek az adatok. (Eral, 2003)

Turisztikai hálózatok és fejlesztési aktivitás

A magterületi lehatárolás negyedik paramétervizsgálata a másodikhoz hasonlóan szintén két nagy kategóriát ölel fel. Első kategóriában a települések turisztikai hálózatokban való szerveződése jelenik meg. A másodikban pedig a települések turisztikai fejlesztésekre kapott európai uniós forrásainak számbavétele szerepel.

Az alábbi hálózati együttműködésekett vettük figyelembe, melyek megléte 1-1 pontot jelentett a települések számára. Az így kapott eredmények közül a legtöbb pontot kapott település értéke lett a 100%-os bázisérték, melyből arányosítva kapott pontot a többi település.

- Tematikus utak egy-egy termék térbeli szerveződése
- Idegenforgalmi klaszterek
- Egyéb térségi együttműködés, térségi TDM szervezetek, Tourinform irodák

Az elmúlt bő egy évtizedben jelentős fejlesztési források váltak elérhetővé a turisztikai szektorban. Ezen forrásoknak a fő céljai többek között az attrakció- és szálláshelyfejlesztés volt. Ennek kiemelt célterületét jelentette és jelenti az Észak-Magyarország régió, mely az ERFA turisztikai források legnagyobb részarányban – megközelítőleg 22%-ban – nyerte el a támogatási forrásokat. Ezen indokok alapján az idegenforgalmi fejlesztési források is részét képezik a turisztikaimagterület-lehatárolás vizsgálatának. Az I. Nemzeti Fejlesztési Terv, az Új Széchenyi Terv/Új Magyar Fejlesztési Terv és az Új Magyar Vidékfejlesztési Terv idegenforgalmi forrásai kerültek összegzésre 2004-től 2015-ig bezárólag, mely után az adatokat értékkategóriákba sorolták a szerzők. Az említett kategorizálás Earl Babbie „A társadalomtudományi kutatás gyakorlata” című munkája alapján készült el.

Helyi idegenforgalmi adó (IFA)

A tényleges idegenforgalom egyik pontosan mérhető tényezője a települési önkormányzatok által kivethető helyi idegenforgalmi adó. Ennek értelmében megállapítható, hogy turisztikai vállalkozások működnek azon településeken, ahol idegenforgalmi adóbevétel jelentkezik. Az adó kivetése opcionálisan választható az önkormányzatoknak, azonban a beszedett IFA-hoz állami támogatás is társul, így jelentős fejlesztési forrásokhoz való hozzáférést biztosít a települések számára.

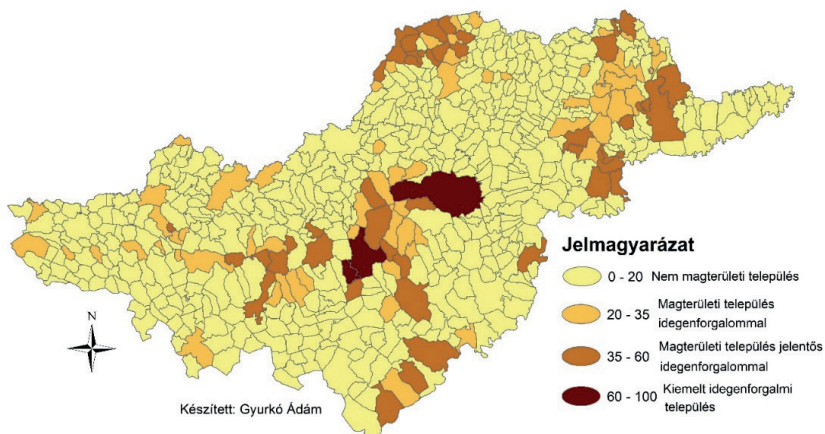
Jelen tanulmány az idegenforgalmi adóbevételeket 2004-től 2013-ig összegezve vette figyelembe annak érdekében, hogy az éves kiugrások ne torzítsák az eredményeket, továbbá hogy a lehatárolás időtállóbb legyen az idegenforgalom gyakori változásaival szemben. A települési értékek abszolút és ezer főre vetített adatai 50-50%-os részesedéssel lettek beszámítva. Az így kapott ered-

mények értékkategóriákba lettek besorolva Earl Babbie „A társadalomtudományi kutatás gyakorlata” című munkája alapján.

Eredmények

Jelen tanulmány célja volt az Észak-Magyarország régió települési és összefüggő térségi idegenforgalmi magterületeinek kijelölése. Az objektív vizsgálat alapját Aubert Antal és Szabó Géza munkássága jelentette, akik hasonlóképpen a Dél-Dunántúl régióra készítettek lehatárolást öt paramétervizsgálat mentén. Ezen vizsgálati elemek részletes ismertetése a korábbi fejezetekben megtörtént. A továbbiakban az eredmények összegzésére és a következtetések levonására kerül sor.

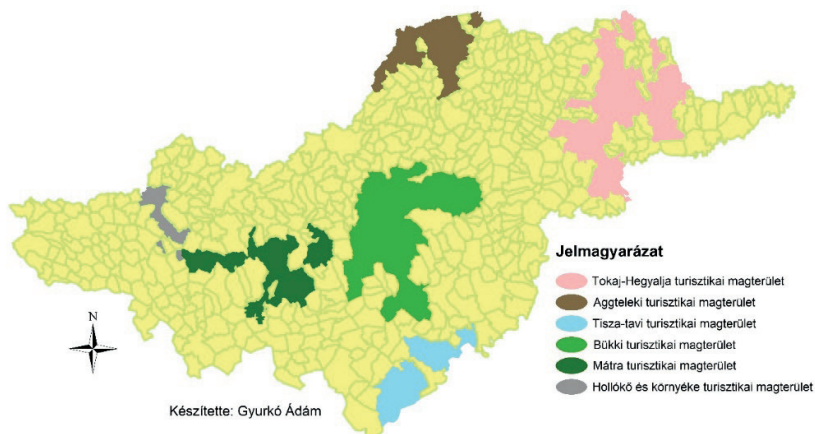
Az adatok összegzését és az eredmények súlyozását követően kialakult a települések számszerűsített sorrendje, ahol a települések maximum 100 pontot érhetnek el. Azok számára, akik jártasak a hazai, regionális idegenforgalmi viszonyokban, talán nem meglepő, hogy Eger város érte el a legmagasabb pontszámot, szám szerint 88,28 pontot. A régió 610 db települése közül 436 db kapott pontot, a maradék 174 db a vizsgált paraméterek alapján nem kapott egyet sem, melyek nem feltétlenül a rossz idegenforgalmi adottságokkal magyarázható, hanem sok esetben a méltatlan gazdasági, társadalmi helyzettel. A legtöbb pontot elért települések pontszámát a későbbiekben a 3. táblázat részletezi.

3. ábra: Települési turisztikai magterületek az Észak-Magyarország régióban

Forrás: saját szerkesztés

A 3. ábrán látható az Észak-Magyarország régió települési turisztikai magterületei lehatárolásának eredménye. Az elért eredményeket négy kategóriába sorolták jelen sorok írói, melyekből az első a „nem magterületi település”. Ezen kategóriába sorolt települések nem tudnak olyan szintű turisztikai eredményt felmutatni, mely tényleges idegenforgalom generálódását jelezné az adott területen. Összesen ötszáz darab település tartozik ebbe a kategóriába, melyből 174 db egyetlen pontot sem tudott elérni. A második kategória, melybe összesen 64 db település tartozik, a „magterületi település idegenforgalommal”. Ezen kategória tagjai már mérhető forgalmi mutatóval bírnak. Az ide tartozó, főként kis települések a falusi turizmus felfutásával a térségi, regionális idegenforgalom idényszerű célállomásai a turisták számára. Ezen felül ebbe a kategóriába tartozik Hatvan és Salgótarján, mely települések valós városi funkciókat is hordoznak, így lehetőségük nyílhat a jövőben térségük idegenforgalmi központjává válni. A harmadik csoport a „magterületi település jelentős idegenforgalommal”, e települések mindennapjait, társadalmi és gazdasági mutatóit már jelentősen befolyásolja az idegenforgalom. Az ide tartozó települések – néhány kivétellel – az összes paramétervizsgálatban pontot tudtak elérni. Így általánosságban kijelenthető, hogy a kategória tagjai szálláshellyel, idegenforgalmi szolgáltatásokkal és attrakciókkal ellátott települések. Ennek értelmében a régió turizmusának meghatározó tagjai, melyek akár országos szintű vendégforgalmat is generálnak. A kategória nagyobb városai Gyöngyös, Mezőkövesd, Sárospatak, Sátoraljaújhely és Tiszaújváros. Az ide tartozó jelentősebb idegenforgalmi kistépülések pedig például Hollókő, Mátraszentimre, Szilvásvárad, Tokaj. Az eredmények összegzését követően jelen sorok írói fenntartottak egy külön kategóriát azon települések számára, melyek kiemelt idegenforgalmi településként értelmezhetőek. Az elért pontszámok alapján ezen települések Eger, Egerszalók és Miskolc. A felsorolt három település egyértelműen a régió idegenforgalmának legmeghatározóbb tagja, melyek a kialakított turisztikai kínálatuk révén határon átnyúló vendégforgalmat is generálnak.

4. ábra: Térségi turisztikai magterületek az Észak-Magyarország régióban

Forrás: saját szerkesztés

A 4. ábrán látható az Észak-Magyarország régióban végzett térségi turisztikai magterületek lehatárolásának eredménye. A települési lehatároláson felül célkitűzés volt olyan egybefüggő területek kijelölése, melyek jelentős idegenforgalmi települések együttesét mutatják. Az így kialakult lehatárolás 13 db magterületi település levételét indokolta, melyből a legnagyobb pontszámot elért település Tiszaújváros. A viszonylag kevés különálló idegenforgalmi település alapján is kijelenthető, hogy a régió turizmusa koncentrált, jól körülhatárolható. A kiesett települések számára a jövőben prioritást kell élvezzen a térségi idegenforgalmi együttműködés annak érdekében, hogy újabb turisztikai magterületek jelenjenek meg. Jelenleg az Észak-Magyarország régióban 6 db idegenforgalmi térség nevesíthető, melyekből a legnagyobb településszámú és földrajzi kiterjedésű a Tokaj-Hegyalja turisztikai magterület. A kijelölt területek idegenforgalmi súlyát a 2. táblázat tartalmazza, mely a települések által elért pontok összegéből adódik. Jelen lehatárolás csak az Észak-Magyarország régióra tért ki, viszont szükségeszerű megemlíteni, hogy a Tisza-tavi terület régió átnyúló, az aggteleki pedig határon átívelő turisztikai magterületek, így ezen térségek tényleges kiterjedtsége nagyobb a valóságban.

Turisztikai magterület	Települések száma	Helyezés	Idegenforgalmi számérték	Helyezés	Összegzés
Tokaj-Hegyalja turisztikai magterület	29 db	1	976,26 pont	1	1
Bükki turisztikai magterület	22 db	2	846,84 pont	2	2
Aggteleki turisztikai magterület	20 db	3	743,41 pont	3	3
Mátra turisztikai magterület	14 db	4	466,65 pont	4	4
Hollókő és környéke turisztikai magterület	7 db	5	205,03 pont	5	5
Tisza-tavi turisztikai magterület	5 db	6	173,86 pont	6	6

2. táblázat: A kijelölt turisztikai magterületek idegenforgalmi értékelése

Forrás: saját szerkesztés

A 2. táblázaton láthatóak a jelen tanulmány által lehatárolt turisztikai magterületek idegenforgalmi eredményei. Ez alapján kijelenthető, hogy az Észak-Magyarország régió legjelentősebb turisztikai magterülete Tokaj-Hegyalja térsége. Ezt követi a Bükk turisztikai magterület, mely a három legjelentősebb idegenforgalmi települést foglalja magában. A legnagyobb kihasználatlan potenciál a mátrai területeken van, hiszen számos jelentős idegenforgalmi adottságokkal bíró település nem került magterületi kategóriába. Ennek oka főként a szálláshelyek és az attrakciók hiányában keresendő. A Tisza-tó esetében is hasonló potenciálról beszélhetünk, hiszen a tó számtalan lehetőséget kínál a szabadidő eltöltésére. Viszont a térség rossz gazdasági, társadalmi viszonyai a mai napig érezhetőek az arra rendkívül érzékeny turisztikai szektorban is. A jövőben mindenképp indokolt ezen területek számára az említett problémák kiküszöbölése érdekében egy komplex stratégia megalapozása. Az aggteleki és a hollókői területek egyik legnagyobb fejlődést gátló tényezője, hogy mindkettő városi funkciókat hordozó településekben szegényes térség. Így turisztikai lehetőségeik is jelentősen korlátozottak.

	Település neve	Megye	Járás	Turisztikai magterület	Elért pontszám
1.	Eger	Heves megye	Egri	Bükki	88,28
2.	Miskolc	Borsod-Aba- új-Zemplén megye	Miskolci	Bükki	72,51
3.	Egerszalók	Heves megye	Egri	Bükki	65,80
4.	Tokaj	Borsod-Aba- új-Zemplén megye	Tokaji	Tokaj-hegy- aljai	59,47
5.	Hollókő	Nógrád megye	Szécsényi	Hollókő és térsege	58,55
6.	Szilvásvárad	Heves megye	Bélapátfalvai	Bükki	56,14
7.	Mátraszentimre	Heves megye	Gyöngyösi	Máttra	54,41
8.	Sárospatak	Borsod-Aba- új-Zemplén megye	Sárospataki	Tokaj-hegy- aljai	54,06
9.	Mezőkövesd	Borsod-Aba- új-Zemplén megye	Mezőkö- vesdi	Bükki	53,22
10.	Aggtelek	Borsod-Aba- új-Zemplén megye	Putnoki	Aggteleki	52,23
11.	Gyöngyös	Heves megye	Gyöngyösi	Máttra	51,32
12.	Bogács	Borsod-Aba- új-Zemplén megye	Mezőkö- vesdi	Bükki	50,88
13.	Demjén	Heves megye	Egri	Bükki	50,75
14.	Teresztenye	Borsod-Aba- új-Zemplén megye	Edelényi	Aggteleki	50,73
15.	Tolcsva	Borsod-Aba- új-Zemplén megye	Sárospataki	Tokaj-hegy- aljai	49,95
16.	Poroszló	Heves megye	Füzesabonyi	Tisza-tavi	49,88

17.	Bodrogkeresztúr	Borsod-Aba- új-Zemplén megye	Tokaji	Tokaj-hegy- aljai	49,13
18.	Noszvaj	Heves megye	Egri	Bükk	48,19
19.	Sátoraljaújhely	Borsod-Aba- új-Zemplén megye	Sátoraljaúj- helyi	Tokaj-hegy- aljai	47,14
20.	Jósvafő	Borsod-Aba- új-Zemplén megye	Putnoki	Aggteleki	47,06

3. táblázat: Az Észak-Magyarország régió turisztikaimagterület-lehatárolásban legtöbb pontot elért első húsz településének rangsora

Forrás: saját szerkesztés

A 3. táblázatban látható a magterületi lehatárolás húsz legtöbb pontot elért településének rangsora. Első helyen Eger városa áll, mely a régió abszolút kimagasló idegenforgalmi települése, ugyanis szinte az összes vizsgálatban az első helyen végzett. A rangsor első nagy meglepetését a szerzők számára Gyöngyös városa jelentette, mely turisztikai potenciáljához képest csupán a 11. helyen szerepel, számos kisebb település előzte meg, sőt turisztikai magterületének nem az első helyezette, hiszen Mátraszentimre az előkelő 7. helyen szerepel. Meglepő továbbá Teresztenye (14.), Tolcsva (15.), Noszvaj (18.) és Bodrogkeresztúr (17.) nem várt viszonylagos jó helyezései. Ezen települések kiváló példái a falusi turizmusban rejlő potenciálnak, hiszen jó szereplésüknek záloga elsősorban nem attrakciókban, hanem a vidéki idegenforgalom nyújtotta szolgáltatásokban keresendő.

Következtetések

Az Észak-Magyarország régió végzett turisztikaimagterület-lehatárolás eredményeinek összegzéséből kiderült, mely települések, térségek a célterület valós idegenforgalmi szereplői. A kialakult rangsor néhány szereplőt leszámítva nem okozott meglepetést, azonban az eredmények érdekessége, hogy a magterületi települések és a hatályos idegenforgalmi területi lehatárolások – mint például a kiemelt üdülőkörzetek – jelentős eltéréseket mutatnak. Az ilyen eltérések miatt jelen tanulmány igazi értéke abban mutatkozik, hogy a kvantitatív módszerek alapján készített vizsgálat kiváló alapot nyújt össze-

hasonlító elemzések elvégzéséhez. A vizsgálat eredményeiből megállapítható, hogy az Észak-Magyarország régióban hat térségi turisztikai magterület található, melyek közül az összesben mutatkozik még kihasználatlan potenciál. A települési lehatárolás abszolút győztese Eger, mely a régió legmeghatározóbb turisztikai településévé nőtte ki magát.

A turizmus és a területfejlesztés vonatkozásában megállapítható, hogy a régió számára kiemelt fontosságú ezen szektor, hiszen 110 db település került magterületi kategóriába, mely a régió összes településének körülbelül 20%-a. Ezen települések mindennapjait, társadalmi és gazdasági viszonyait jelentősen meghatározza az idegenforgalom. A továbbra is jelentős kihasználatlan potenciál és az idegenforgalmi források meglétével a régió hosszú távú fejlesztési stratégiájának egyik alappillérévé válhat a turisztikai szektor.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Könyvek

- AUBERT A. – SZABÓ G. (2007): A Dél-dunántúli régió turisztikai magterületeinek lehatárolása. Xellum Kft. Budapest, pp. 1–23.
- EARL B. (2003): A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Budapest, pp. 137–170.
- RUBOVSKY A. – SZIGETI A. – WALKÓ M. (2009): A magyar vendéglátás és turizmus újkori története. Szaktudás Kiadó Ház, Budapest, pp. 201–287.
- PUCZKÓ L. – RÁTZ T. (2005): A turizmus hatásai. Aula Kiadó Kft., Budapest, pp. 49–116, pp. 127–266.
- TASNÁDI J. (2002): A turizmus rendszere. Aula Kiadó, Budapest, pp. 223–244.

Folyóiratban megjelent cikk

- AUBERT A. (2001): A turizmus és a területfejlesztés stratégiai kapcsolata Magyarországon. Turizmus Bulletin, V. évfolyam 1. szám.
- AUBERT A. – GELÁNYI N. – JÓNÁS-BERKI M. (2010): The Place and Role of Peripheries in Hungary's Changing Tourism. Geographica Timisiensis 19/2 pp. 257–267.

- ENYEDI Gy. (2004): Regionális folyamatok a poszt szocialista Magyarországon. *Magyar Tudomány*, 49. évfolyam 9. szám pp. 935–941.
- KOVÁCS B. – Gerlach V. (2007): A 2007–2013 közötti hazai fejlesztéspolitika turisztikai vetülete. *Turizmus Bulletin*, XI. évfolyam 3. szám pp. 39–46.
- PÉTER L. (2003): A turizmus és a területi tervezés, területfejlesztés, területrendezés kapcsolata Magyarországon. *Falu Város Régió*. V. évfolyam, 2003/4 szám, pp. 13–26.
- TÓTH G. (2005): A magyarországi idegenforgalmi régiók. *Területi Statisztika*, 45. évfolyam 2. szám pp. 147–162.
- Kiadványok, disszertációk*
- BUJDOSÓ Z. (2016): A turizmus és a területfejlesztés kapcsolatrendszere Magyarországon. Nyíregyházi Egyetem Turizmus és Földrajztudományi Intézet, Nyíregyháza, pp. 70–74.
- NAGY A. (2016): A turizmus hatása a térgazdaság fejlődésére Magyarországon. PhD-disszertáció, Gödöllő, pp. 57–67.
- REHÁK G. (2011): Turizmuspolitika Magyarországon különös tekintettel a Kádár-korszak első tíz évére. PhD-disszertáció, Debrecen, pp. 78–94.

Internetes források

- VARGÁNÉ GÁLICZ I. é. n.: A turizmus gazdasági mutatóinak alakulása 2007–2013 közötti időszakban. <http://www.irisro.org/tarstud2014kotet/15VarganeGaliczIvett.pdf> Letöltés: 2017. 08. 23.

Szerzők:

Gyurkó Ádám

Debreceni Egyetem

doktorandusz hallgató

Eszterházy Károly Egyetem

kutató

gyurko.gyadam@gmail.com

Dr. habil. Bujdosó Zoltán

Eszterházy Károly Egyetem

campusokért felelős rektorhelyettes

főigazgató, Gyöngyösi Károly Róbert Campus

bujdosozoltan@uni-eszterhazy.hu

